

Igna Oomen werkt als advocaat op het gebied van asiel- en vreemdelingenrecht. In haar werk loopt ze vaak tegen obstakels op die er niet zouden hoeven liggen: onhandig ingerichte asielprocedures, boze televisiekijkers, en een niet-representatieve beloning voor haar werk en dat van andere sociaal advocaten. 'Het is soms wel lastig als je studiegenootjes hebt die dezelfde studie hebben gedaan, vier tot vijf keer zoveel salaris krijgen.'

In een maatschappij is de advocaat vooral de tegenkracht, zegt Oomen. 'Er zijn natuurlijk wel wetten en waarborgen, maar recht hebben, is vaak iets anders dan recht krijgen.'

Graag ziet ze dat het recht in Nederland wat toegankelijker wordt. 'Als je in Duitsland te hard gereden hebt en je krijgt een bekeuring, dan kan je op de achterkant gewoon aankruisen waarom je het er niet mee eens bent. En dan kan je het terugsturen. Maar als je in Nederland een boete krijgt voor te hard rijden, staat ergens onderaan een clausule dat als je het er niet mee eens je bezwaar kan maken.' In Nederland hebben we op papier dan wel een mooi systeem hebben met democratie en mensenrechten, maar Oomen ziet dat die rechten voor veel mensen, vooral voor diegenen met de minder sterke schouders, in het gedrang komen. 'En een advocaat kan opkomen voor iemand die wel rechten heeft, maar die niet worden gerespecteerd'.

In die niet automatisch gerespecteerde rechten ligt een groot deel van haar werk als asielrechtadvocate. In de vijftiende jaar die ze nu als asielrechtadvocaat werkt, heeft ze twee keer een betalende asielzoeker bijgestaan. Haar werk doet ze dus praktisch volledig 'op toevoeging'. Daardoor is ze voor inkomsten volledig afhankelijk van de toevoegingen die de Raad voor Rechtsbijstand verstrekt.

En die toevoegingen dekken lang niet altijd haar kosten, stelt ze. De beloning is vaak zelfs zo laag, dat het financieel niet verantwoord is om voldoende tijd en aandacht aan een zaak en cliënt te besteden. 'Het betekent dat je onafhankelijkheid in het geding is.' Omdat het risico dat ze er te veel op toelegt zo groot is, moet ze soms andere keuzes maken dan wanneer ze wel voldoende beloond zou worden. 'Bij een herhaalde aanvraag moest ik dan tegen iemand zeggen: ik snap dat u een verhaal heeft, ik snap ook dat u heel bang bent om terug te keren naar waar u vandaan komt, maar ik ga er gewoon niet genoeg voor verdienen.'

Die gebrekkige financiering ziet ze als een groot probleem voor de beroepsgroep van sociaal advocaten, waar de aanwas van nieuwe, jonge advocaten stagneert. 'Met mijn vijftig jaar heet ik jong te zijn.' Dat vindt ze jammer, want ze wil juist aansluiting hebben in haar beroep. Heel gek vindt ze het overigens niet, dat het beroep van sociaal advocaat als minder aantrekkelijk wordt ervaren. 'Het is natuurlijk soms wel lastig als je studiegenootjes hebt die dezelfde studie hebben gedaan, maar vier tot vijf keer zoveel salaris krijgen. Ik hou van mijn werk en geld is zeker niet de enige beloning die je krijgt voor je werk, maar het zet het systeem onder druk. In die zin dat het heel aantrekkelijk wordt om wat anders te gaan doen. Want dan kan je je kinderen door hun studie helpen zonder dat zij die studielening hoeven op te lopen. Want ik denk dat kinderen van sociaal advocaten met een forse studielening eindigen.'

Oomen staat niet bepaald alleen in die visie. Vorig jaar verscheen er nog een door de Raad voor Rechtsbijstand geïnitieerd rapport dat alarmeerde over die stokkende aanwas. Het rapport stelde dat kleine aanpassingen in bijvoorbeeld secundaire arbeidsvoorwaarden niet meer toereikend zijn voor

de oplossing van dat probleem. Er moeten hogere vergoedingen komen, en de overheid moet eindelijk eens doortastend worden. Van die doortastendheid is nog niet al te veel terechtgekomen ziet Oomen, die daar wel een verklaring voor heeft. 'Het kost geld. En sociale advocatuur gaat naar mensen die toch vaak al niet veel te zeggen hebben. Dus heeft de politiek er weinig boodschap aan.'

De politiek is haar beroepsgroep wel vaker ongunstig gezind, ziet zij. Het klimaat waarin zij werkt wordt deels bepaald door hoe politici over asielzoekers en vluchtelingen praten. 'Zeker wanneer Kamerleden woorden als gelukszoekers in de mond nemen heeft dat onmiddellijk effect op hoe mensen in de samenleving reageren – of je nou op een borrel, een verjaardag, of op de hockeyclub staat. En als je dan zegt dat je voor migranten werkt, worden vaak de wenkbrauwen wel even geheven.'

Dan helpt het niet als regeringspartij CDA het heeft over 'bootjes die moeten worden tegengehouden.' Maar ook de boodschap van Rutte, als aanvoerder van het kabinet, nodigt uit tot publieke onvrede over asielzoekers. 'Hij zegt dan wel dat hij voor asiel is, maar benadrukt steeds dat de Dublinverordening goed moet worden toegepast. En daarmee zegt hij *eigenlijk*: not in my backyard. En met zo'n benadering geeft hij een vrijbrief aan mensen om daar nog eens feller overheen te gaan.'

En dat het fel geworden is, merkte ze goed toen ze samen met anderen een bundel had uitgebracht van voorbeelden van misstanden in het vreemdelingenrecht die overeenkwamen met de problematiek uit de toeslagenaffaire. De publicatie van die bundel, 'Ongehoord; Onrecht in het Vreemdelingenrecht', leidde tot flink wat aandacht in de media. Een direct merkbaar gevolg daarvan was een stijging van wat Oomen noemt 'spam in haar inbox'. Op Twitter zit zij niet, vooral omdat zij inschat dat dat tijdrovender is dan handig voor haar is, maar andersdenkenden weten haar desondanks te vinden. Soms krijgt ze berichten als 'je bent een allochtonenliefhebber, weet wel dat ze hier uitsluitend komen voor gelukzoeken – ik hoop dat je er in stikt.' En daar had ze het nou net niet voor gedaan, zegt ze.

Dat is ook één van de redenen dat ze wat terughoudend is met mediaoptredens. Als bestuurslid van de Vereniging voor Asielrechtadvocaten en -Juristen, wordt ze met regelmaat gevraagd voor interviews op televisie of radio. 'Ik vraag dan wie de andere gasten aan tafel zijn. En als ze me parkeren tegenover een Kamerlid dat een uitgesproken negatieve mening over migratie heeft doe ik liever niet mee.' Dat doet ze overigens niet alleen vanwege de reacties die ze na zo'n optreden krijgt, maar ook omdat ze in zo'n setting vaak niet de kans krijgt om haar onderwerp op de juiste manier onder de aandacht te brengen. 'Met het verhaal van degene die tegenover mij zit is het vaak makkelijk scoren. Vaak zijn het ook mensen die bekend en beroemd zijn, en die gooien er zonder enig verstand twee oneliners uit, en voor het genuanceerde verhaal krijg je bijna geen tijd. Zogenaamd is er dan sprake van hoor en wederhoor, maar feitelijk ben je dan figurant in het optreden van deze persoon en krijgt het onderwerp niet de diepte die het verdient en nodig heeft.'

Die wisselwerking tussen publieke negativiteit, media en politiek werkt ook door in wet- en regelgeving, merkt ze. Als voorbeeld geeft ze de tot nog niet zo lang geleden geldende regelgeving omtrent een herhaalde asielaanvraag. 'Voor advocaten is dat heel veel werk. Want je moet dan niet alleen de *nieuwe* procedure begeleiden, maar je moet óók de oude analyseren. En in plaats van dat je daarvoor een normale beloning krijgt, werden we teruggeschroefd naar een beloning voor slechts twee uur voor een verloren zaak. De gedachte was: als je advocaten beperkt in hun financiering, dan zullen advocaten veel minder snel geneigd zijn om een herhaalde aanvraag in te dienen. Alsof het

onze verantwoordelijkheid is of iemand wel of geen asiel mag aanvragen! Maar het is ook een direct signaal dat de asieladvocaat onheus zou procederen. Dat heeft binnen onze beroepsgroep wel heel veel pijn gedaan. Terwijl een groot deel van die herhaalde aanvragen overigens gewoon alsnog ingewilligd werden. Het ging dus om mensen die recht hadden op een asielvergunning.'

Ze ziet ook wel eens dat procedures zo zijn ingericht, dat het de overheid niet te veel geld kost maar advocaten er vervolgens minder goed hun werk door kunnen doen. Oomen legt het uit: 'Om je cliënten goed bij te kunnen staan, heb je soms allerlei documenten nodig die je nog moet aanvragen, en die soms van ver moeten komen. Een tijd lang was de situatie zo, dat advocaten pas zes dagen voor de procedure begon, in contact werden gebracht met hun cliënt, terwijl die cliënt dan al maanden in Nederland was. Die koppeling had dus veel eerder kunnen gebeuren. Maar wanneer zo'n koppeling eerder plaatsvindt, gaan cliënten ook klagen over dat hun kinderen nog steeds niet naar school gaan, dat er wéér geen halalmaaltijden te krijgen waren, of dat de kamer waarin ze leven alleen maar een gordijntje heeft om de ruimte mee af te sluiten en niet eens een deur. De Raad voor Rechtsbijstand zegt dan: Die tijd willen wij helemaal niet vergoeden. Het gaat dus om centen.'

Geld, of beter gezegd, het gebrek eraan, is ook een reden voor de capaciteitsproblemen bij de rechters en dientengevolge hogere doorlooptijden in asielprocedures. Maar hoe er prioriteit wordt gegeven aan beslissingen in asielzaken verontwaardigt Oomen. 'In bepaalde asielzaken is er een wettelijke termijn waarbinnen de rechter moet beslissen. Die termijn wordt vaak niet gehaald. Terwijl de Raad van State er 23 weken over mag doen, lopen zaken daar wel 2,5 jaar. Die asielzoekers zitten al die tijd in de opvang te wachten. Als zo'n beslistermijn door de IND niet gehaald wordt kan je tegenwoordig voor asielzaken geen dwangsom meer eisen, maar je kan wel de overheid in gebreke stellen en beroep-niet-tijdig-beslissen indienen. In de wet staat dat daarover binnen 8 weken een beslissing moet worden genomen. Maar dat doet de rechtbank niet; je kan wachten tot Sint Juttemis.'

Daarom belde Oomen met de rechtbank Den Haag; ze wilde weten *waarom* er niet beslist werd. De rechter die ze aan de telefoon kreeg vertelde dat de oorzaak lag in capaciteitsproblemen, en dat ze voorrang gaven aan kindertoeslagzaken waarbij ook bezwaarprocedures 'niet-tijdige beslissing' liepen. Oomen vond het ronduit vreemd en discriminerend bovendien, dat het principe van 'first in, first out' niet door de rechtbank werd gehanteerd. 'Waarom eerst de kindertoeslagzaken, en de asielzoekers pas later?!' Om er wat aan te veranderen wilde ze doorloopcijfers hebben van de rechtbanken. De eerste rechtbank waarvan ze die cijfers opvroeg, de rechtbank van Rotterdam, wilde ze direct al niet geven. En dan is het lastig om er iets aan te doen. 'Want je moet het wel zwart op wit krijgen dat er met asielzoekers anders wordt omgegaan dan met andere zaken.'

En zo blijven de doorlooptijden voorlopig onverminderd hoog. Of de overheid dat bewust doet, om Nederland minder aantrekkelijk te maken voor asielzoekers? 'Dat kan ik niet hard maken. Maar ja, dat denk ik wel eens.'